

10/3

Uppllysning

om

Ryssland

BIRGER LUNDBERG.

Svensk i Sovjet.

KF:s bokförlag. 8:50 kr.

MORGON-TIDNINGENS förre korrespondent i Moskva, Birger Lundberg, har i bokform samlat sina studier och intryck från drygt ett års vistelse i Ryssland. Till stor del består boken av reportage från ryskt vardagsliv, sett från en utlännings synpunkt. Dessa berättelser om arbetsförhållanden, om besök i fabriker och på jordbruk, om nöjen och utflykter, om affärer och bostäder är skrivna med en anspråkslös naturlighet och en vilja att fånga det väsentliga utan ensidighet och överdrift som gör dem på en gång roliga och lärorika. Utan att författaren svartmålar eller ens kritiserar förmedlar han en stark känsla av det grå, ödsliga och instängda i den ryska tillvaron, och man förstår hans ord att "den främsta upplevelsen i alla fall varit kärleken till allt där hemma, till mitt lilla vänliga land".

Huvudintresset knyter sig likväl till de avsnitt där författaren, främst på grundval av egna erfarenheter, ställer ryska förhållanden i en mera principiell belysning. Själva korrespondensverksamheten möter utomordentliga svårigheter. Sjuren är sträng och nyckfull; ibland hindras till och med befordran till utlandet av uppgifter som står att läsa i den ryska dagspressen. Att på ett objektivt sätt skildra de mest uppenbara och elementära fakta blir därför omöjligt. Några dagar efter ankomsten kunde Lundberg fastställa att han inte fick beskriva sina första och avgörande intryck, "den oerhörda chock som jag fått av den snabba förflyttningen från det omknyttade Sverige med dess välhållna hus och välklädda människor till förfallet och de grå vadderade rockarnas Söndags-Moskva med raden av darrhanta, frusna tiggare utanför kyrkornas ingångar". Efter hand blev det klart för honom att korrespondenser från Moskva icke kunde bli annat än förfälsknings- eller den meningens att en rad viktiga, men för regimen misshagliga fakta måste förbigås. Arbetet försvarades därjämte av den ytterliga byråkratiseringen, som kräver särskilda tillstånd för besök och resor av skilda slag; en stor del av de studier som från början stod på Lundbergs önskelista kunde han därför aldrig slutföra.

Den andra sidan av samma sak är att ryssarna hålles i okunnighet om yttervärlden eller, vad värre är, bibringas en totalt skev uppfattning om allt vad som händer utanför järnridån. "Så gott som hela det ryska folket har en fullständigt felaktig bild av förhållandena i andra länder", de tror på grund av den statliga propagandan att arbetarna i de "kapitalistiska" länderna lever i nöd och förtryck, att ryssarna på alla områden är överlägsna och att fruktan och avund inför denna överlägsenhet präglar yttervärldens handlande. Därför uppväxer i Ryssland en nationalism som är lika extrem som den nazistiska. Ett kulturutbyte med Ryssland i ordets vanliga mening är till följd av regimen mörkläggning och agitation otänkbart; vad som sker i den vägen blir ett sätt att propagandera för kommunismen utomlands och mot utlandet i Ryssland.

Lundbergs iakttagelser rörande levnadsstandarden och den sociala strukturen i Ryssland bekräftar i allt de mera ingående undersökningar som publicerats i ämnet. Belysande är jämförelsen mellan en rysk och en svensk arbetarfamilj på ungefär samma relativa nivå (500 rubel respektive 350 kr. i månadsinkomst). Om den ryska familjen tar ut sina livsmedelsransoner har den omkring 10 procent av lönen kvar till hyra, kläder osv., medan den svenska familjen efter köp av samma kvantum livsmedel har omkring 80 procent av inkomsten kvar. Omräknade i arbetstid är de ryska priserna ofantligt mycket högre än de svenska, och härtill kommer att varornas kvalitet nästan genomgående är sämre. En rysk arbetare med stor familj får vara tacksam om han har ett rum till förfogande; i många fall uppdelas ett rum på flera familjer, av vilka en får bo "i mitten". Kort sagt, den stora massan av ryssar lever i ett elände som en svensk arbetare av i dag knappast kan föreställa sig. Denna fattigdom blir icke lättare genom att delas av alla. Klasskillnaderna, såväl socialt som ekonomiskt, är oerhörda; högre ämbetsmän och officerare får till och med vida större ransoner än menige man, trots att deras inkomster är av en helt annan storleksordning. Denna olikställighet sättes i system genom att de socialt högtstående grupperna premieras i undervisning och utbildning över huvud. "De barn som nu åker i lyxbil till skolan skall ärva sina föräldrars förmögenheter"; någon arvskatt finns inte. Socialiseringen innebär ingen ekonomisk demokrati, tvärtom — "den ekonomiska makten är koncentrerad på ett fåtal händer".

Vad man saknar i Lundbergs arbete är ingående redogörelser för

en del förhållanden, vilkas politiska betydelse är mera sekundär och som för den skull — och på grund av svårigheten att få exakta och fullständiga uppgifter — endast summariskt skildras i litteraturen. Hit hör exempelvis tillämpningen av den oerhört stränga lagstiftningen mot stöld och andra egendomsbrott, reaktionen i fråga om skilsmässor, aborter och andra företeelser inom sexuallivet, differentieringen mellan samhällsgrupperna på olika områden, förhållandet mellan företagsledare och arbetare. Det vore av det största värde om Lundberg på grundval av bokliga studier och egna iakttagelser sökte ge en mera systematisk och koncentrerad framställning av de ryska utvecklingstendenserna. En sådan skrift kunde bli oskattbar för svensk folklupplysning.

Sådan Lundbergs bok nu föreligger har den emellertid en stor uppgift att fylla. Den är skriven av en man om vars vilja att vara sannfärdig och rättvis varje läsare måste bli övertygad. Man har ett starkt intryck av att den hårda dom över kommunismen som kan utläsas ur boken framtvings av erfarenheten och strider mot de önsningar och förhoppningar med vilka författaren började sitt arbete. Därför verkar boken så klarläggande och så avslöjande.

Herbert Tingsten